

Expert Jens Franssen over Afghanistan: 'Het Westen heeft horloges, de Taliban heeft tijd.'

Jens Franssen is historicus, auteur en sinds 2010 conflictjournalist voor de VRT. Hij bezocht Afghanistan, het decor van *De Vliegeraar* van Khaled Hosseini, daardoor al zes keer. Dit onder andere in 2019, mee op patrouille met het Belgisch leger en op de koffie met een hoge Talib. Daarnaast is hij een actieve twitteraar, zet hij weleens een VR-bril op en heeft hij op verschillende reizen al zoveel meegemaakt dat hij zich, aldus Klara, niet meer ergert in de foute rij van de supermarkt.

In dit interview benaderen we met Jens Franssen het boek *De Vliegeraar* vanuit een historisch en journalistiek standpunt. Dat in het vooruitzicht van een nieuwe Afghanistanreis.

©VRT NWS

Onmogelijke vrede

Afghanistan is reeds tientallen jaren in oorlog, maar toch was er ooit vrede. Wat zijn de oorzaken van het conflict?

*Franssen: 'Drie factoren spelen een rol bij de oorzaak van gewapende conflicten. Welke **staatsstructuur** is er? Een keizerrijk verschilt met een koninkrijk, communistische staat of westerse democratie. Hoe zit het met de **geografie** van een regio en maakt deze centraal bestuur mogelijk? Zijn er **religieuze** breuklijnen? Afghanistan is een bergland dat moeilijk vanuit Kabul te besturen is, en in de valleien*

wonen mensen met een tegenstrijdige geloofsovertuiging: Pashtun zijn soennitisch, Hazara sjiitisch. Daarom is het land verscheurd, moeilijk te besturen en kwetsbaar voor oorlog en terreur.'

Is op dat vlak vooruitgang mogelijk?

'Die kans is klein. Afghanistan is namelijk ook een **landlocked country**. Het ligt niet aan de zee en door de afwezigheid van havens is internationale handel onmogelijk. Daarnaast is het klimaat onvruchtbaar en kent het geen dienstenindustrie of toerisme, waarmee Oostenrijk en Zwitserland, ook landlocked, zich weten te redden. De maatschappij leeft erdoor in armoede: de één z'n dood is het leven van een ander. Dat brengt **corruptie** en een sterke opiumhandel met zich mee. Zo vecht iedereen voor iets in een harde samenleving en is vooruitgang niet mogelijk.'

'Het Westen zal zich niet volledig terugtrekken.'

Jens Franssen
Conflictjournalist VRT

Sombere leefomstandigheden

'Er zijn een hoop kinderen in Afghanistan, maar er zijn er heel weinig kind', stelt Khaled Hosseini.

Is de toestand van Afghaanse kinderen werkelijk zo onrustwekkend?

Franssen: 'Onrustwekkend is een vaag begrip. Volgens de Verenigde Naties moet ieder kind recht hebben op **veiligheid, onderwijs en gezondheidszorg**. In vele gevallen zijn deze mensenrechten niet mogelijk. Zeker niet op het platteland, waar een haast 'middeleeuwse' sfeer heerst zonder elektriciteit en stromend water. In de steden vormen aanslagen het grote gevaar en blijven veel kinderen daarom thuis, en ook jong uithuwelijken van meisjes neemt kansen van jongeren weg. Rekening houdend met de drie aangegeven factoren, kan je stellen dat de jeugd er erg aan toe is.'

Hoe kunnen wij er als westerlingen iets aan doen?

De grote vraag luidt: moeten we er iets aan doen? Stellen dat het Westen moreel verantwoordelijk is voor het leed in de wereld is misschien kort door de bocht. Maar moeten en kunnen wij het oplossen? De praktijk biedt een antwoord: **ontwikkelingssamenwerking** brengt weinig verandering en **vredehandhaving** werkt slechts wanneer er een onderling akkoord is tussen interne partijen. Pas wanneer zij tot afspraken komen, kan je als derde partij eventueel scheidsrechter spelen. Je kan een paard naar de rivier en dus de vredesgesprekken brengen, maar je kan het niet dwingen te drinken.'

'De Taliban staat sterker dan ooit.'

Jens Franssen
Conflictjournalist VRT

In het boek wordt Hassan, de vriend en door etniciteit mindere van Amir, verkracht, en dat zorgt voor een kantelpunt binnen de relatie met Amir, die niet ingreep. Met de verkrachtings- en criminaliteitscijfers van het land gaat het niet goed, en zeer vaak is sprake van geweld tegenover vrouwen. Hoe kunnen volgens u stappen in een betere richting gezet worden?

Franssen: 'De beginpunten van mogelijke verandering zijn de Afghaanse maatschappij en cultuur, die patriarchaal en **conservatief** zijn. De samenleving kan enkel veranderen door de bevolking te tonen dat het economisch loont om **vrouwen** op te leiden en te betrekken bij de economie, zodat ze nuttige jobs kunnen beoefenen. We merkten dat ook in het Westen. In de grote Afghaanse steden zien we zo'n evolutie, maar niet op het platteland. Echte verandering in leefomstandigheden van vrouwen kan echter decennia op zich laten wachten. Omdat de **Taliban** bovendien **populariteit** blijft halen uit een conservatieve agenda, gericht op mannen, wordt dat proces vertraagd.'

Die Taliban is overigens zeer goed bezig...

‘Inderdaad. De Taliban staat sterker dan ooit, zeker als je de kaarten erbij neemt. ‘De westerlingen hebben horloges, wij hebben tijd’, stellen ze.’

De verkrachting is deels het gevolg van de uitgesproken rivaliteit tussen Hazara en Pashtun in Afghanistan. Klopt het dat verzoening tussen de twee onmogelijk is?

*Franssen: ‘Het draait niet enkel om verschillen, maar vooral om **macht**: Hazara zijn armer, sjiitisch en zien er anders uit dan Pashtun. De rivaliteit kan waarschijnlijk opgelost worden met een gesprek, zoals bij een stereotiepe relatie tussen een autochtone en allochtone Vlaming, maar Pashtun zijn niet geïnteresseerd in dialoog. Voor een gesprek zijn scholen en een middenveld nodig, wat ontbreekt in Afghanistan.’*

Hazara’s zoeken deze toenadering niet?

*‘Nee. Die trekken zich terug in eigen gebied. Minderheidsgroepen bewapenen zich momenteel volop en jongeren sluiten zich aan bij ‘local police forces’: de aloude **milities** van het land. Die geloven dat de Afghaanse regering binnenkort zal vallen en willen erdoor niet verrast worden. De aanvallen van de Taliban zijn er nu al.’*

Die zullen toenemen met de terugtrekking van de NAVO?

*‘Ik vermoed van wel. Het Westen zal zich echter niet volledig terugtrekken. De VS haalt z’n reguliere soldaten terug, maar behoudt het **CIA-netwerk** met geheime agenten om een **droneprogramma** te ondersteunen. Ook wordt gekeken naar een aantal stabiele buurlanden om er preventief drones en gevechtsvliegtuigen te plaatsen.’*

Hoop op verandering

Meermaals was de hoop op een vredesakkoord tussen de het Westen en de Afghaanse Taliban erg groot. Is toekomstige duurzame vrede een naïeve gedachte, of is deze toch meer nabij dan we denken?

*Franssen: ‘Er is **geen vredesproces**, want de Taliban is niet geïnteresseerd in vrede met de VS. Die vindt dat het conflict opgelost moet worden door de Afghanen zelf en wil daarom geen Westerse aanwezigheid. Ik vind het raar als journalisten beweren dat er vredesgesprekken bezig zijn, want op het terrein merk ik daar niets van. Er is een groot verschil tussen wat **de media** beweren en de realiteit. De berichtgeving is vaak fout.’*

Ondertussen verandert Kabul ieder decennium, zoals dat beschreven wordt in ‘De Vliegeraar’. Bomen verdwenen tijdens de Talibanperiode uit de stad om ze op te branden, huizen werden herleid tot zandkastelen en vliegertoernooien werden er tijdelijk verboden – we weten niet of u er ooit één meemaakte.

Franssen: ‘Ik ben eens op Kite Hill geweest, mooi om te zien, maar er was geen wedstrijd bezig.’

Ziet u zelf zo’n evolutie? U bent er meermaals geweest.

*‘Het Kabul dat Hosseini beschrijft, bestaat niet meer. De Hindoekoesj, de mooie Afghaanse bergen, zijn er bijvoorbeeld niet meer te zien door **smog**, omdat de **bevolking**, die op korte tijd verdubbelde door vooral vluchtelingen, op hout stookt. Iedere keer als ik er kom, is de stad groter geworden met nieuwe wegen en nieuwe wijken. Maar de regering heeft de tijd en middelen niet om dat te organiseren. Ik zie niet dat scholen of rioleringen in aanbouw zijn, er is enkel **chaos**.’*

‘Er is geen vredesproces. De media berichten vaak fout.’

*Jens Franssen
Conflictjournalist VRT*

Wat denkt u tot slot: binnen vijf jaar met z'n allen op een *tourbus* in Kabul?

Franssen: [Lacht] 'Ik daag u uit om me binnen vijf jaar opnieuw te bellen. U mag de gids zijn, ik volg.'

Pieterjan Douchy en Rune Ooghe